

Nionde roten, tomt 4

Kvarteret Strykjärnet

Tjugonde roten 1637–57

Spannmålgatans södra sida nära vallen i öster

Elfte roten 1657–70

Magris Magrisson 1667

Christopher skräddare 1667

Hans Nilsson 1668

Peder Nilsson 1668

Helge Börgesson skräddare

1666–72

Gustavi tomtöreslängder 1670–77, 1 tomt

Helge skräddare omtalades i sextonde roten 1653–54. Vid kämnärsrätten den 14.8.1667 vände sig Helge skräddares *hustru Elin Persdotter* mot *Johan Gertzen*, som fick böta 12 mark för att han trakterat henne med hugg och slag utan orsak. Helge skräddare bör vara identisk med den Helge Börgesson, som den 23.3.1673 (EIIa:4) sålde hus och gård på Spannmålgatan mellan timmerman Henning Olofsson i väster och Lars Håkanssons gård i öster till styvsonen *stadstjänaren Olof Bengtsson*. Han hade egna barnen *Torsten*, *Anders* och *Ingrid*.

Olof Bengtsson stadstjänare

1678–81

Olof Bengtsson från Ale härad antogs den 6.3.1671 i den avlidne Christopher stadstjänares ställe.

Olof Bengtssons gård, som han för 60 rdr köpt av sin styvfader Helge Bergesson uppbjöds första gången 7.4.1673 (fastebrev den 14.5.1673). I september 1671 berättas Olof Bengtsson stadstjänare vara i tvist med (trumslagaren och slaktaren) Casper Gurski.

Han uppträdde den 25.6.1673 i kämnärsrätten mot Joen Ambjörnsson Kock. Olof Bengtsson hade 1660 lämnat denne 20 daler 24 öre smt att lämna Olof Bengtssons här i Göteborg boende broder. Så snart Olof Bengtsson fick veta att detta icke hade efterkommit hade han rest från Stockholm, där han då hade sin tjänst för att reda ut saken. Detta räckte inte utan han måste härifrån resa två gånger till en sätesgård Nor (?) vid Lidköping och hade bara återfått 10 rdr courant. Nu begärde han 15 års ränta på 6 procent. Vid överrätten 18.5.1666 hade Olof Bengtsson, eftersom han icke företedde några bevis på sin fordran, nekats att få samma rätt till Jon Ambjörnson Kocks gård som lagmannen Carl Pomerig hade erhållit.

Enligt resolutionsboken anhöll stadstjänaren Olof Bengtsson den 16.5.1671 om ”Senatens bistånd hos Consistorium Ecclesiasticum, att han måtte där blifwa hulpen till utslag öfwer sin hustrus begångna hordomslast, Hwartill i Biskopens frånwaru intet kunde göras”.

Den 6.10.1678 berättade Olof Bengtsson stadstjänare, att man hade återfunnit ett tennfat, som hade kommit bort på hans bröllop, varefter fatet hade återställts till sin ägare. Fatet hade Olof Bengtsson emellertid icke lånat av ägaren utan av *Åsela vävares*, som nu var rädd för att komma till korta vid sin redovisning. Själv mindes hon icke av vem hon hade lånat det. Rätten resolverade: ”Såsom ägare hafwer fått sitt egen, dy må han oklandrat det behålla, och söke svaranden sin man om berörda tennfat, som bäst han kan och gitter.” Enligt en supplik (EIIa:6) 1690 klagade Olof Bengtsson stadstjänare 1690 på tygvaktaren Johan Beckman, som hade lagt beslag på hans tomt trots att han låtit köpet återgå. Olof Bengtsson betecknas där som ”f.d. masthuggaren, nuvarande stadstjänaren”.

Den 8.7.1697 (EIIa:13) berättas Olof Simonsson och Herr Henrik Eilking samt Jonas Styfwert ha undersökt stadstjänaren Olof Bengtssons och hans granne Anders Timmermans klagomål mot varandra. ”Klagandes Olof Stadstjänare, att Anders Timberman upfyllt och igentäpt wreten eller Rännestenen, som bör wara emillan Tompterna, hwaraf watnet inetäppes, at dhet stod en foot högd in i Oluf stadstjänares huus. Anders Timberman sade sig sådant giordt för Oluf stadstjänares oreenligheet, som kommer ifrån honom. Så ehuruwäl, att Oluf Stadstjänares oreenligheet nu för tiden sedan han flytt sitt privet eller natthuus intet kan giöra Anders Timberman någon skada uthan Anders Timberman nästan af Afwund håller nu rännestenen igen. Så bör likwäll Oluf Stadstjänare sådant förekomma med en Rist och dheremot Anders Timberman öppna rännestenen som af ålder har varit och förr än Anders Timberman dijt kom på dhet Oluf Stadstjänares huus ej måge så alldeles af watn bortrutna och förderfwas.”

Som cautionister för ett lån Oluf Bengtsson stadstjänare upptog i banken 1698, då han pantsatte sin gård mellan Anders timmermans gård i ”söder” (eg. öster) och Anders Ringkarls gård i väster nämndes Sven Larsson handskmakare och Lars Andersson (AIIb:4, 10.2.1698).

Efter 40 års tjänst ville Oluf Bengtsson enligt ett par suppliker till magistraten 1708–09 (EIIa:20 27.2.1708 och 21.6.1709, EIIa:21) efterträdas som stadstjänare av sin son *Bengt Borggren* som ”en långlig tid” tjänat välborne lagman Cederhielm och som 1708 hemkommit för några veckor sedan. Sonen hade lovat underhålla honom. I en ny skrivelse till magistraten (EIIa:21, 23.9.1709) kunde Olof Bengtsson tacka för att den tillåtit sonen att tillträda tjänsten. Han ville ha full lön för 1709 och sedan halv lön.

Ungefär samtidigt den 2.11.1708 berättade *monsieur Lars Berg* i en skrivelse till magistraten (EIIa:2c) att hans svärfader Olof Bengtsson stadstjänare efter Lars Bergs hemkomst från Holland förleden fjol sommar 1707 erbjudit honom sin dotter *Sara* till äkta. Han hade upprepat detta erbjudande inte en utan tre, fyra gånger, ja ”wäll mehr kommet om veckan till mig på det Högl, Kongel. Amiralietes Contoiret här sammastädes, att iag offta derigenom blef förhindrat uthi mine sysslors förrättande” (som kamrer Carl Westerheim befallt honom att utföra). När Lars Berg gått till sina systrar i Haga hade Oluf Bengtsson löpt efter honom och så gott som tvingat honom att bli hans måg. Lars Bergs syster Kierstin hade sagt till honom att det var ingen hast med äktenskap ”man får alltid kiött”. Hon skulle ha hört att Sara icke var någon god hushållerska. Oluf lovade också Berg hus och gård, om han gifte sig med Sara, nämligen gården fram till gatan. Men när Oluf Bengtsson väl fick Lars Berg till sin måg så gick han ifrån sitt löfte och lämnade Lars Berg ”en liten stuga upp i gården”. Lars Berg begärde magistratens hjälp att få Oluf Bengtsson att

uppfylla det ursprungliga löftet och med att förhindra att Oluf Bengtsson överföll ”mig eller min hustru, så wäll som gårdzfolket, som skiedt är, med en olåtig mund, när han Bullersam som oftast kommer hem”. Hans berättelse intygades av Kerstin Berg och Arfwe Gunnarsson. (Se också Gbg mag. prot. 1708, 654.)

Den 12.2.1694 fick Oluf stadstjänare uppbud på granngården i väster. Han var alltså vid början av 1700-talet ägare av två tomter. Hos honom bodde 1705 också *Anders karduanberedare* och båtsmannen Anders. Skattningslängden 1715 skriver för gårdarna ”Fadren Oluf med dess sohn Bengt stadstjänare” – tomterna värderade till 200 och husen till 240 d smt.

Samma år i en skrivelse exhiberad i rätten 15.8.1715 (EIIa:27) klagar *Nils Olsson (Wättla*, se nedan), måg till Oluf Bengtsson ”slaktare” och gift med *Helena Olufsdotter*, över Oluf Bengtssons uppträdande mot sin yngsta dotter och honom. De hade uppsagts till avflyttning ur Oluf Bengtssons hus, där de dittills bott. Oluf Bengtsson hade sagt sig hellre hyra bort eller sälja gården än låta dem bo där. Nils Olofssons hustru hade skött sin far under hans höga ålderdom och hänvisade till hur mycket hennes syskon hade fått i bröllopsbekostning. Hennes bror Bengt Borggren hade ju fått framtomt, som grannar intygade Anders Andersson timmerman, Jon Jonsson Rommeland, Lorens Hagman samt änkorna Kirsti Svensdotter, Anna Andersdotter och Karin Svensdotter, att Olof Bengtsson sedan han lämnade stadstjänaretjänsten hade förhållit sig nykter och väl och att han varken med svordomar, slagsmål eller med skällsord hade överfallit dem. Under det hans hustru levde och intill denna dag hade han efter sin bästa förmåga skaffat till livsuppehälle rikligt med råg, ärter, gryn, fläsk, kött, smör, ost och fisk.

I en svarsskrivelse exhiberad 22.8.1715 förklarade Olof Bengtsson att han efter sin yttersta förmåga lämnat till sin dotter sin andra halva gård ”och på samma plats min sohn äfwen wäl bebor ått gatan och atterdelen, som iag afstått till min dotter är uti huus Twenne stugor, twenne nattstugor och twänne kamrar, hwilka huus äre för twänne åhr sedan af stadsbyggmästaren Mäster Oluf Gullbrandsson värderade för 200 d smt och den platsen är fyra alnar och ett kvarter längre än min sons plats”. Oluf Bengtsson ville icke lämna ifrån sig allt, sonen hade blott erhållit själva platsen. Dottern hade erhållit tredubbelt mer än de andra syskonen. ”Min egen gård disponerar jag ej öfwer till mitt livsuppehälle”. Blev det något över skulle det vara till begravningen. Sonen hade försträckt honom med en summa pengar till hans egen gårds uppbyggnad (EIIa:27)

1717 bor i Oluf Bengtsson stadstjänares östligaste gård:

Nils Olsson Wettla (Wättla), som var kommenderad åt Karlskrona med sin

hustru *Helena Olufsdotter*

Olof Bergman stadstrumslagare (också nämnd som skärslipare) med sin

hustru *Giöri Danielsdotter*

Anders Persson uppsättare med hustru *Brita Gunnarsdotter*

Murgesällen Jon Björsson

Hantlangaren Lars Liedberg vid artilleriet med hustru *Brita Andersdotter*.

Nils Olsson Wättla

I rätten inlade den 26.6.1717 *båtekarlen Sven Svenssons* hustru det kontrakt, som hennes man hade slutit med Olof stadstjänare om dennes gård. Enligt attest av båtekarlen Anders Andersson, Anders Olofsson Wallman och Per Eriksson hade Nils Olofsson timmerman förklarat sig nöjd

med det kontrakt, som hans svärfader och hans svåger Bengt Olufsson upprättat. Nils Olufsson var kommenderad till Halland för att fullfölja galejbyggandet. Det visade sig emellertid att Nils Olufsson Wättla trots allt ville övertaga gården, vilken han tilldömdes (se mag. prot. 14.8.1717). Sedan uppstod strid om mynttecken.

Nils Olsson Wättla betalade tomtöre för hela gården 1720 men 1725 delade han den med *båtedrängen Anders Börgesson Kråka*. 1727 pantsatte Nils Ohlsson hus och gård på Spannmålgatan mellan båtekarlen Nils i Skiörsbod (vars änka kallade sig Schiörsbohm) å östra och stadstjänaren Bengt Olofsson Borggren å västra sidan till Anders Andersson för lån av 50 d smt (Vittnen Torsten Svensson Sahlberg och Lorentz Hagman).

Nils Olufssons änka ägde den ena halvan 1735 och ännu 1750. 1755 har hon avlöst av *timmermannen Lars Högberg*.

Han skriver i en inlaga till magistraten (EIIb:88,18.3.1757) att han ville reparera. Köket, som var näst intill stugan åt gatan behövde ”uppvägas och läggas tomtning under av sten helst som det ligger sankt. Öfwer samma kiök är en nattstuga, hwarpå taket är odugeligit, alltså erfordras ett nytt tak, hwilket medelst uppvägningen blefwe lika med det andra taket åt gatan utan at giöra något omlag therpå mer än en stock”. (Jämför Lars Högberg 8.58.)

David Hartig besiktigade Lars Högbergs hus på Spannmålgatan. Han fann att huset ”vara mycket nedersiunkit, så att det behövde vägas upp”. Väggarna var däremot ”utan den ringaste skada”, så att blott en ytterligare stock behövdes.

Båtedrängen Jonas Norlander ägde denna halva 1760 och 1765 hans änka. *Sillpackare Erik Ohlsson* var ägare 1770 och 1780.

1785 säges halvan ägas av *jungfru Catarina Elisabeth Röding*. På begäran av herr *Sebastian Treitels* och dess fru Catarina Elisabeth Röding utauktionerades på Spannmålgatan mellan förre bryggaren Rullmans å östra och hustimmerman Ekströms å västra sidan liggande fastigheter belägna halva gård och hus. Det inropades den 20.4.1786 för 800 d smt eller 133.16 sp rdr av *garvaremästare Sidvall*. 1787–90 ägdes hela gården av *hovslagare Björkmans änka* som ödetomt och år 1800 hade den övertagits av grannen i öster arbetskarlen Anders Jonsson. *Båtekarlen Pehr Jonsson* ägde 1807 såväl 9.4 som samma rotes nummer fem och sex. Var han densamme som arbetskarlen Per Jonsson efter vilkens *hustru Catarina Wettersten*, död 21.2.1822 bouppteckning företogs den 7.6.1823? Hon ägde ett två vånings stenhus med tomt nummer 4 i fjärde roten Spannmålgatan, värderat till 2 100 rdr bco samt en mindre stenhusbyggnad uppe i gården, värt 500 rdr.

Om *Anders Börgesson Kråka*, som från 1725 och ännu 1737 ägde den andra halvan av 9.4 skriver Erik Siöblad så tidigt som 10.10.1701 (EIIa:16) att han alldeles var entledigad från sin båtsmans-tjänst och alltså efter egen begäran kunde bli stadssoldat efter Per Andersson i Helgeröd, som man ämnade bruka som kronoskytt och skogvaktare i Sundshagen.

Stadstrumslagare Johan Falk övertog båtedrängen Anders Börgesson Kråkas halva av 9.4 och står som ägare i tomtöreslängderna 1745 och 1750. Före 1755 hade han avlöst av *ostindiefararen Lars Sjöberg*, som redan 1760 hade efterträtt i tomtöreslängden av *packhuskarlen Jean Pehrsson* (1775 kallad skoflickare). 1781 den 27 september utauktionerades 7. 12, ägd av ostindiske timmermannen Lars Sjöbergs *änka Anna Maria*.

Var Jean Pehrsson den packhuskarl Johan Pehrsson som under 1766 (EIIb:116) begärde hjälp för liden skada vid branden den 9.2.1766? Vad han mist var tvenne brädbodar med tak och tillbehör jämte ett plank. Han hade sjuklig hustru och tre små barn. Han kvarbor 1780 men sedan uppgår halvan i ödetomten.

Senare uppbud av 9.4

Hallrättsvaktmästare Johan Jonsson 30.10.1843

handl L G Weibull 17.2.1873.